

Druhé memorandum k budování plně profesionálních ozbrojených sil

Petr Nečas

- I. Úvod
- II. Základní posuny v politicko-bezpečnostní a strategické situaci
- III. Reforma armády a reforma reformy
- IV. Navrhované zásady alternativního konceptu
- V. Úkoly a schopnosti armády
- VI. Struktura resortu ministerstva obrany a Armády České republiky
- VII. Závěr

Praha, červenec 2003

I. ÚVOD

Toto memorandum kontinuálně navazuje na předchozí dokument z července 2001, který je připojen v příloze. Musí logicky vzít v úvahu celou řadu změn, které proběhly u nás, ve světě i v české armádě. Naprosto logicky také musí reagovat na rozmetání dosavadního konceptu profesionalizace, mimo jiné v důsledku rozpočtových škrťů.

Snahou materiálu je představit relativně ucelený pohled na budoucnost armády. Není a nemůže být oponenturou či dokonce alternativou koncepčního materiálu předkládaného ministerstvem obrany.

Za prvé proto, že logika finančních, lidských a materiálních zdrojů, geopolitické a strategické pozice naší země, stavu armády a ekonomiky, zahraničně - bezpečnostní politiky a spojeneckých závazků vytyčuje poměrně úzký koridor, ve kterém se jakákoliv jen trochu fundovaná a seriózní úvaha o budoucnosti armády může pohybovat.

Za druhé proto, že si nikdo z nás nemůže a nechce dělat ambice suplovat a nahrazovat práci stovek a tisíců lidí v odborném aparátu ministerstva obrany a armády. Přesto jsou naše úvahy dostatečně hluboké a promyšlené, abychom považovali za svou povinnost přispět do diskuse o budoucnosti armády se svým relativně uceleným souborem návrhů.

Součástí tohoto materiálu je i dva roky staré Memorandum k budování plně profesionálních sil. Není zde přiložené samoučelně. Má, za prvé, dokumentovat kontinuitu našich postojů a názorů. Za druhé, trochu ješitně, umožňuje připomenout, že jsme celou řadu věcí říkali již před dvěma lety (např. všechny naše finanční ukazatele byly na nižší úrovni než srovnatelné ukazatele ministerstva obrany – navrhovali jsme celkově nižší počty personálu i nižší nominální výši rozpočtu), či, že je dnes opět vynalézáno jednou již vynalezené

(náš návrh na zřízení integrovaného ministerstva obrany a pouhých dvou vyšších velitelství).

Za třetí, nepovažujeme za nutné znovu uvádět v tomto novém dokumentu to, co podle nás stále platí a co považujeme za nadále použitelné (náš návrh kariérního a personálního systému, návrh na vytvoření Sboru aktivních záloh, rámcová analýza bezpečnostní situace).

Autor tohoto memoranda si nečiní nároky na neomylnost a bezchybnost. Proto rád uvítá připomínky a podněty ke svému textu. Chci jen přimět k diskusi a pomoci vybudovat širokou politickou shodu nad budoucností naší armády.

II. ZÁKLADNÍ POSUNY V POLITICKO - BEZPEČNOSTNÍ A STRATEGICKÉ SITUACI

V posledních dvou letech došlo v politicko-bezpečnostní a strategické situaci ve světě, v Evropě i u nás k celé řadě zřetelných posunů, které musíme reflektovat při úvahách o plně profesionálních ozbrojených silách. Jejich budování je dynamický proces, který vyžaduje dostatečnou flexibilitu, aby mohl reagovat na změnu politické, bezpečnostní a ekonomické situace.

a) 11. ZÁŘÍ 2001, HROZBA MEZINÁRODNÍHO TERORISMU A PROLIFERACE ZBRANÍ HROMADNÉHO NIČENÍ (ZHN)

Již ve dva roky starém memorandu jsme označili proliferaci zbraní hromadného ničení a raketových technologií za největší bezpečnostní riziko vojenského charakteru. Současně však situace po 11. září změnila hrozbu mezinárodního terorismu z nevojenské hrozby (kdy armáda měla být používána pouze v asistenční roli) v klasickou hrozbu vojenského charakteru, která se eliminuje i vojenskými prostředky.

„Nový terorismus“, spojený i s hrozbou použití zbraní hromadného ničení v kombinaci s „megaterorismem“ zaměřeným na atraktivní cíle s velkým počtem obětí se staly bezpečnostním fenoménem od 90. let 20. století.

Došlo k zásadnímu posunu od předchozí situace, kterou nejlépe charakterizoval analytik RAND Corporation Brian Jenkins již v polovině 70. let minulého století výrokem, že „teroristé chtějí mnoho dívajících se lidí, ale ne mnoho mrtvých lidí“. Dnešní megateror chce obojí. Masovou sledovanost i masové oběti. Zatímco počet teroristických útoků klesal z více než 600 v polovině 80. let přes 450 na počátku 90. let až na méně než 400 na konci 90. let, počet obětí včetně mrtvých, tedy míra násilí, významně rostl. A to statistika nezahrnuje data z útoků, kterým se podařilo preventivně zabránit a které mohly být velmi krvavé (letišť v Los Angeles, Eiffelova věž, synagoga ve Strasburgu).

Významně narostl také počet útoků motivovaných náboženským terorismem. V roce 1968 nebyla známa žádná teroristická skupina s náboženskými cíly, v roce 1980 tvořily tyto skupiny 3% známých teroristických skupin, v roce 1992 čtvrtinu a v roce 2000 více než 40%.

Tento megaterorismus také přinesl novou doktrínu, spojenou s Al-Quajdou a její asymetrickou strategií. Najít v nepřátelském systému nejslabší bod a zaútočit na něj všemi dostupnými prostředky. Je zjevné, že těmito nejslabšími body jsou především civilní cíle. Zabít co největší počet lidí, vyvolat hysterii a poškodit ekonomiku, zničit symboly země každému známé a drahé, to je v očích této asymetrické strategie těmi nejúčinnějšími operacemi. Vše je navíc komplikováno relativně volnou síťovou a globální strukturou organizací jako je Al-Quajda.

Tento nový typ mezinárodního terorismu nechází útočiště, toleranci či přímou podporu u některých režimů a států. To opravňuje použití vojenských prostředků jak preventivně, tak responzivně proti teroristickým

organizacím a jejich infrastruktuře i zemím, které je tolerují či přímo a nepřímo podporují.

Samozřejmě je zjevné, že primárně je nutné proti terorismu používat zpravodajské a policejní metody, prostředky a struktury.

Vážným rizikem je proliferace zbraní hromadného ničení a raketových technologií již od počátku 90. let minulého století. Primární použití diplomatických a zpravodajských prostředků může být legitimně doplněno i použitím vojenských prostředků, pokud diplomatická a zpravodajská aktivita nedostačuje či selže.

Z vojenského hlediska se tato problematika promítá i do struktury, vybavení a doktríny ozbrojených sil. Klade velký důraz na projekci sil kdekoliv to situace vyžaduje, tedy schopnost vojensky cíleně udeřit v boji proti mezinárodnímu terorismu a proliferaci zbraní hromadného ničení na kterémkoliv místě planety. To vyžaduje schopnost dopravy (letecké a námořní), schopnost selektivních úderů sofistikovanými zbraněmi (ze vzdušných i námořních nosičů) a schopnost přepravitelnosti, udržitelnosti a akceschopnosti ve vzdálených místech pro vybrané jednotky, především pozemních sil.

Otázka prvních dvou schopností je pro naše ozbrojené síly bezpředmětná, respektive v případě schopnosti velkokapacitní letecké dopravy či schopnosti sofistikovaných leteckých úderů nadměrně ambiciózní.

U pozemních sil je kladen důraz na jejich strategickou, operační i taktickou mobilitu, vysoké bojové schopnosti, bojovou připravenost, technologickou vyspělost. Z těchto hledisek jsou preferovány spíše lehčí síly, často speciálního charakteru.

Technologická vyspělost zahrnuje především prostředky průzkumu, velení, řízení, spojení, informačních systémů, ochrany osob a jednotek a prostředky umožňující vést operace ve stížených podmínkách (noc, špatné počasí, urbanizovaný či horský terén, podzemní komplexy apod.).

Vedle bojových jednotek vyžaduje od ozbrojených sil střet s novým megaterorismem a proliferací i schopnost ochrany a odstraňování následků teroristických útoků a použití zbraní hromadného ničení. Z tohoto pohledu nabývají na významu jednotky pro ochranu proti zbraním hromadného ničení, pro záchranné operace a pro odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení včetně specializovaných zdravotnických jednotek.

b) IRÁK – 2. VÁLKA V PERSKÉM ZÁLIVU

Tento válečný konflikt byl v mnoha ohledech přelomovou událostí v dějinách vojenství a musí být brán v potaz při dalších úvahách o budoucnosti ozbrojených sil, a to i našich. Především definitivně narušil základní strategickou poučku u nutnosti výrazné kvantitativní převahy útočníka nad obráncem.

Tento základní axiom válečné teorie byl nahrazen požadavkem jednoznačné technologické převahy. Lépe vybavené, lépe vycvičené a lépe bojeschopné vojsko je schopno vést i ofenzivní operace proti významně početnějšímu nepříteli. Síla ve vojenství definitivně přestala být úměrná počtu.

Technologická dominance se definitivně stala rozhodujícím faktorem ovlivňujícím výsledek boje dvou formací rozdílné technologické generace, a to bez ohledu na počty.

Operace „Enduring Freedom“ v Afghánistánu a „Iraqi Freedom“ v Iráku byly také testem pro nejnovější válečnou doktrínu, tzv. EBO (effect-based operations). Znamená definitivní konec klasického válčení s frontovými liniemi, snahou zničit nepřátelské jednotky, utahat je ve válce zdrojů. Je to definitivní přechod k nelineárnímu válčiči bez frontových linií, bez jasného rozhraní mezi protivníky a bez odlišení mezi válečnou zónou a týlem.

Operace jsou vedeny v pohybu, střediska odporu nepřítele nejsou dobývána, ale „obtékána“.

Vše je prováděno ve vysokém operačním tempu, s vysokou mobilitou jednotek v třírozměrném prostoru, s důrazem na informační superioritu a flexibilní logistiku. Cílem není za obrovských nasazení vlastních zdrojů nepřátelské jednotky zničit, ale postačí jejich neutralizace s podstatně menším použitím vlastních zdrojů.

Operace v Iráku také prokázala, že neskončila ani zdaleka doba obrněných jednotek v klasickém intenzivním válečném střetu a že tank má stále své místo na bojišti. Jeho velkou hodnotou se stala i odolnost a schopnost vysoké ochrany živé síly, včetně (a to překvapivě) při bojích ve městech. Vyžaduje to však obrněnou techniku na velmi vysoké technologické úrovni od elektroniky, informačních systémů, počítačového řízení palby, přes vysoce účinnou municí, až po použití špičkových materiálů a pohonu. Tato technika se pak stává velmi finančně nenáročnou.

Vysoce účinná kombinace manévru, vysoké mobility, informační převahy, přesné a sofistikované palby a ochrany živé síly vytváří spolu s celkovou technologickou dominací vojenské uskupení s velkými bojovými schopnostmi, současně však klade velké požadavky na technologický rozvoj a finanční zdroje. Klasické obrněné a mechanizované jednotky nejvyšší kvality se tak stávají dostupné jen omezenému okruhu armád.

Stejně tak použití taktického letectva v intenzivním válečném konfliktu vyžaduje jednoznačnou technologickou převahu opřenou o avioniku, prostředky elektronického boje a přesnou municí. Jedná se opět o finančně vysoce náročné, a tudíž nikoliv každému dostupné, vojenské prostředky.

Špičkové parametry tak dnes splňují jen ozbrojené síly USA a případně Velké Británie.

c) PRAŽSKÝ SUMMIT NATO

Jeho základním cílem byla reakce na nové strategické prostředí a hrozby vytvořením nových vojenských schopností aliance. Úsilí se soustředí na čtyři klíčové iniciativy navržené USA: ochrana a obrana proti zbraním hromadného ničení, PCC (Prague Capabilities Commitment), vytvoření sil okamžité odezvy (NATO Response Forces-NRF), restrukturalizace aliančních velitelství.

V rámci tzv. Pražských závazků PCC byly definovány čtyři priority:

- obrana proti ZHN
- převaha nad nepřítelem ve velicích, komunikačních a informačních systémech
- interoperabilita a součinnost mnohonárodních jednotek, zlepšení jejich bojových schopností, včetně zavedení inteligentních zbraní
- rychlá rozmístitelnost a udržitelnost jednotek v akci.

Závazek České republiky v rámci PCC je rozdělen do 14 úkolů a týká se oblasti ZHN, zpravodajských, sledovacích a průzkumných prostředků, zdravotnictví a strategické dopravy.

Rozhodujícím výsledkem pražského summitu je ambiciózní plán na vybudování sil okamžité odezvy NRF. Do roku 2006 mají být vytvořeny NRF sestávající z technologicky pokročilých, flexibilních, rozmístitelných, interoperabilních a udržitelných sil připravených přesunout se rychle a kamkoliv to bude potřeba. Tyto síly mají mít 21 tisíc vojáků. Cílem NRF je umožnit alianci čelit novým hrozbám a reagovat rychle na situace podobné těm po 11. září, a to uvnitř i vně teritoria členských zemí NATO. NRF bude mít vysoký stupeň připravenosti a bude dosahovat tzv. stupňů HRL (high

readiness levels), musí mít svou vlastní logistiku a být udržitelné v operaci nejméně 30 dní bez příjezdu zásob.

NRF mají mít schopnost působit v širokém spektru operací včetně těch intenzivně bojových, a to i v podmínkách použití ZHN. Schopnost nasazení kdekoliv na světě by měla být v rozmezí 7 až 30 dnů od aktivace. Jednotky musí mít špičkový výcvik a vybavení, včetně komunikačních a informačních systémů. Řada prostředků má být ve společném vlastnictví.

NRF budou nástrojem tzv. „revoluce ve vojenských záležitostech“ uvnitř NATO. Budou zřejmě jedinými jednotkami schopnými operovat kdekoliv na světě s americkými jednotkami. NRF budou rozděleny na dvě kategorie: pohotovostní NRF jednotky schopné v krátkém čase se rozmístit a předurčené jednotky procházející výcvikem a přípravou a připravené pro rozmístění ve středním nebo delším termínu.

V rámci PCC a NRF bude kladen vysoký důraz na specializaci jednotlivých států, ale také na společné nákupy, financování i vlastnictví klíčových vojenských kapacit a prostředků.

d) VSTUP ČESKÉ REPUBLIKY DO EU, EVROPSKÁ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA

Právní základnou pro Evropskou bezpečnostní a obrannou politiku (EBOP) je článek 17 Smlouvy o Evropské unii (SEU). Tento článek mluví nejen o možnosti společné obranné politiky, ale potenciálně i o možnosti dosažení společné obrany.

Definuje také tzv. Petersbergské úkoly, které má být EU v rámci EBOP schopna realizovat. Jedná se o humanitární a záchranné operace, mírové operace a použití bojových sil při krizovém managementu včetně operací vynucujících mír.

V červnu 1999 se EU dohodla na cílech vedoucích k posílení EBOP, které by jí umožnily provádět autonomní operace s kredibilními ozbrojenými silami a bez účasti USA. V Helsinkách v prosinci 1999 byl tento cíl potvrzen a byly přijaty konkrétní cíle pro vytvoření evropských sil (tzv. Helsinkí headline goal). Podle nich by členské země EU měly být schopny do roku 2003 rozmístit do 60 dní a na místě nasazení udržet až rok vojenské síly o velikosti až 15 brigád či 60 tisíc osob, které by byly schopny plnit celý rozsah Petersbergských úkolů. Pro řadu operací jsou pro EU naprosto nezbytné kapacity a zdroje NATO, jak s tím počítá již deklarace Washingtonského summitu NATO z roku 1999. EU totiž chybí plánovací kapacity, průzkumné a zpravodajské prostředky, systémy velení, řízení a spojení a také námořní a letecké transportní kapacity.

Pro rozhodovací procesy v oblasti EBOP vytvořila EU i vlastní struktury: politický a bezpečnostní výbor, vojenský výbor a vojenský štáb.

Jedním z problémů EBOP je prohlubující se zaostávání za USA. Již první válka v Perském zálivu 1991 demonstrovala obrovskou vojensko-technologickou převahu Spojených států nad zbytkem světa, včetně ekonomicky vyspělých zemí západní Evropy. V průběhu devadesátých let se tato technologická mezera nejen nezmenšila, ale naopak dramaticky prohloubila. Řekněme si jen několik čísel:

- Pouze pět z patnácti zemí Evropské unie dává na obranu více než 2% jejich hrubého domácího produktu.
- Výdaje na obranný výzkum činí v celé Evropské unii dohromady 10 miliard euro, v samotných spojených státech 53 miliard euro.
- Všechny členské země unie vydávají na obranu dohromady 170 miliard amerických dolarů, samotné Spojené státy pak 370 miliard amerických dolarů.
- Na jednoho vojáka dávají Spojené státy šestkrát vyšší částku než Evropská unie.

- Spojené státy vlastní prakticky 100% všech leteckých prostředků NATO pro radioelektronický boj, 80% leteckých tankerů NATO a drtivou většinu tzv. inteligentní munice
- Spojené státy používají 250 velkokapacitních transportních letadel dalekého doletu, státy Evropské unie 11.

Podobných čísel by se dala uvést ještě celá řada. Efektivitou armády změřené bojovými schopnostmi dosahuje Evropská unie jedné desetiny úrovně Spojených států.

Vzhledem k omezenosti zdrojů je zjevné, že Česká republika se může zavázat plnit cíle v rámci EBOP pouze tam, kde se shodují s cíli výstavby sil v rámci NATO.

III. REFORMA ARMÁDY A REFORMA REFORMY

Cílem této části není laciná kritika předchozího tzv. Tvrdíkovy konceptu reformy ani tzv. Kostelkova konceptu reformy reformy. Velmi si vážím všech, kteří v uplynulých letech, měsících, týdnech a dnech, pracovali, pracují a budou dále pracovat na konceptu reformy armády. Jsem přesvědčen, že vždy dělali vše co bylo v jejich silách, pracovali se zápalem, s vizí a přesvědčením.

Přesto se dopustili řady chyb, z nichž některé budou mít fatální následky. Mým cílem není být „generálem po bitvě“, ani „dávat hraběcí rady“, ale pokusit se na některé chyby upozornit ne proto, abych hanil práci reformního týmu, ale abychom se podobným chybám vyhnuli.

a) PŮVODNÍ KONCEPT REFORMY

Na úvod je třeba zdůraznit, že vybudování plně profesionální armády je finančně velmi náročné. Především transformační manévr s sebou přináší celou

řadu jednorázových nákladů a zátěží. Vyžaduje trpělivost a odvahu projít tímto transformačním obdobím. Vybudování plnohodnotné a vyvážené plně profesionální armády státu naší velikost opravdu vyžaduje finanční prostředky odpovídající 2,2% HDP.

Pokud by se podařilo projít prvními 3-4 roky reformy s takto vysokými obrannými výdaji, podařilo se zabránit zahájení několika megalomanských projektů (nákup nových nadzvukových letounů či budování gigantických základen typu Podbořan) a snížili se počty osob v armádě z plánovaných 45 tisíc na cca 40 tisíc, mohlo se nejpozději v roce 2007 přejít na postupné snižování podílu obranných výdajů na HDP až pod 2% pouhým udržováním stejné reálné výše rozpočtu armády. Přesto bychom obdrželi kvalitní, všestranné a vyvážené profesionální vojsko.

Vláda se však populisticky rozhodla sáhnout k rozpočtovým škrtkům tam, kde se budou ozývat nejmenší protesty. Tedy v armádě, kde tyto protesty zapovídá profesionální čest, disciplína i zákon. Výsledkem je nutnost vypracovat novou reformu armády.

Původní reformní koncept měl některé závažné chyby. Počítal s příliš velkým počtem lidí. Plánovaných 45 tisíc osob byl nereálný, nadsazený a rozvoj armády podvazující počet. ODS vždy uváděla nižší počty alespoň o 2 tisíce. Plánované počty techniky i zásob byly stále příliš vysoké a jejich provoz, údržba a skladování by tak zbytečně odčerpávaly rozpočtové prostředky.

Řídící a velící struktura byla jednoznačně předimenzována a nabobtnalá. Ministerstvo bylo odděleno od generálního štábu, existovaly mnohé duplicity struktur a celé uspořádání spíše vedlo ke konkurenci a nevýkonnosti, než ke kooperaci a výkonnosti. Budování 5 vyšších velitelství byla jednoznačná a hrubá chyba. Komplikovaná a neefektivní řídicí struktura armády tak vedla ke zvyšování nákladů. ODS již v roce 2001 navrhovala integrované ministerstvo a pouze 2 vyšší velitelství.

Pomalé zmenšování armády, pomalé propouštění nadbytečného personálu a pomalé opouštění neperspektivních posádek vyfouklo potenciaální transformační polštář, který by se vytvořil rychlým zmenšením armády na plánovaných 45 tisíc osob při zachování základní vojenské služby a stejného početního poměru mezi profesionálními vojáky a vojáky základní služby. Armáda by pak postupně doprofesionalizovala zbývající místa obsazená vojáky základní služby. Vzhledem k tomu, že by však počet placených osob (vojáků z povolání a občanských zaměstnanců) dosahoval po tuto přechodnou etapu 28–33 tisíc, vytvořilo by to dostatečnou rezervu především pro investice i rekrutaci profesionálů. V této souvislosti je neobhajitelný i počet 22 tisíc občanských pracovníků, se kterými se stále v roce 2003 počítá, přestože jejich počet měl klesnout na maximálně 10 tisíc.

Základním limitujícím faktorem se staly některé gigantické projekty. Obrovské prostředky, které měly být investovány či již i investovány byly do výstavby megazákladů, rozbíhání dalších a dalších modernizačních projektů byly významným rizikovým faktorem a hrozbou pro armádu.

Koncept reformy také prakticky nepracoval s projektem aktivních záloh a tzv. rezervními komponenty armády. Jednalo se pouze o několik symbolických jednotek. Vyspělé profesionální armády však jsou založeny na doplňování rezervních komponentů, především u jednotek bojové podpory a podpory bojových služeb. V resortní koncepci proto bylo zbytečně mnoho jednotek vytvářených profesionálními vojáky, zatímco mohli být vytvořeny aktivními zálohami v případě potřeby.

b) REFORMA REFORMY

Především však reforma počítala s příliš optimistickými předpoklady v oblasti finančních zdrojů. Počítala s vyšším růstem ekonomiky a tudíž i

vyšším HDP. Počítala se stabilním podílem 2,2% HDP, zatímco ten byl v roce 2001 jen 2,1% HDP a v roce 2003 2,17% HDP. To vše způsobovalo podfinancování reformy. K významným škrtnům ve struktuře a počtech by muselo dojít i kdyby obranné výdaje zůstaly na 2,2% HDP! Lze to dokázat na jednoduchém výpočtu.

Obranné výdaje v roce 2004 budou zhruba o 10% nižší, než se původně počítalo. Poklesnou z 2,2 % HDP na 2,0 % HDP. Pokud by se pokles proporcionalně promítl do všech tří základních složek obranného rozpočtu (kapitálové výdaje, personální výdaje včetně platů, sociálního i zdravotního pojištění, FKSP a sociálních dávek, ostatní neinvestiční výdaje) muselo by v důsledku rozpočtových škrtnů být propuštěno pouze 10% personálu, tedy 4-5 tisíc osob.

Pokud bychom přijali rozhodnutí, že v kapitálových výdajích a provozních, tedy ostatních neinvestičních výdajích bychom krácení neprovedli a promítl ho pouze do redukce personálních výdajů, znamenalo by to propuštění 20-25% personálu (v závislosti zda personální výdaje budeme posuzovat v užším slova smyslu, kdy tvoří 41 % obranných výdajů, nebo v širším slova smyslu, kdy tvoří až 49% obranných výdajů pro rok 2003), tedy 9-11 tisíc osob. Propuštěno však bude 33% personálu, tedy 15 tisíc osob! Znamená to, že předchozí koncept reformy byl podfinancovaný a vyžadoval by si propuštění zhruba 5 tisíc osob i při zachování výdajů ve výši 2,2% HDP! Znamená to však také to, že stávající vedení ministerstva obrany nevěří slibu stabilních 2,0 % HDP a vytváří si významnější redukci personálu rezervu pro případ, že vláda po roce 2004 provede další rozpočtové škrty.

Navržené škrty ve struktuře a počtech tak odpovídají rozpočtu spíše ve výši asi 1,9% HDP. Zde si vedení resortu počíná opatrněji. Předchozí koncept reformy byl totiž příliš zranitelný, příliš rozmáchlý a velkorysý, málo střízlivý a uměřený. Mohl vyjít jen v ideálním případě, kdy by všechno fungovalo

optimálně. Neobsahoval prakticky žádné rezervy. Proto by k redukci o 5 tisíc osob muselo dojít i bez rozpočtových škrťů.

Armáda chce využít letošního vyššího rozpočtu k razantnímu propouštění, ke kterému bude mít prostředky pro odstupné, výluhové náležitosti atd. Přesto je nutné označit rozhodnutí o rušení či drastické redukci některých posádek za unáhlená a zbrklá (Tábor, Náměť n. O., Přerov apod.). Opět jsou zde pokusy provádět skrytě budování megazákladů (Žatec), jsou zvažovány masivní přesuny vojsk, techniky a lidí do nových posádek, kde tento druh vojska nikdy nebyl a naopak rušení tradičních posádek.

Významná redukce posádek a základen je nutná, měla by však být dělána s větší rozvahou, s menší „střelbou od boku“. Nejcennější v armádě nejsou peníze, které chceme ušetřit redukcí personálu, ale právě kvalitní lidé. Jejich ztráty by neměly být vyšší, než je opravdu naprosto nezbytné.

IV. NAVRHOVANÉ ZÁSADY ALTERNATIVNÍHO KONCEPTU

V níže uvedené tabulce jsou uvedeny údaje o výdajích na obranu a o jejich základní struktuře v posledních 5 letech.

ROK	CV	SC	PHDP	K	P	ON
1999	41,7	41,7	2,27	25	39	36
2000	44,7	43,8	2,35	28	38	34
2001	45,0	42,4	2,10	25	40	35
2002	48,9	44,1	2,23	22	41	37
2003	52,3	46,2	2,17	25	41	34

CV – celkové výdaje na obranu v mld Kč

SC – stálé ceny roku 1999 v mld Kč

PHDP – podíl výdajů na obranu na HDP v %

K – podíl kapitálových výdajů v obranném rozpočtu v %

P- podíl personálních výdajů v obranném rozpočtu v %

ON - podíl ostatních neinvestičních výdajů v obranném rozpočtu v %

ZÁSADA č. 1

Navrhovaný koncept realistiky vychází z 1,85 % HDP jako výdajů na obranu. Současná vláda neodolá a do roku 2006 provede v armádním rozpočtu další škrtů. Proto je nezbytné vytvořit rezervy. V případě, že ke škrtům nedojde, budou navýšené prostředky použity na posílení kapitálových výdajů a úrovně výcviku.

ZÁSADA č. 2

Navrhovaná vnitřní struktura výdajů je 20-25% na kapitálové výdaje, 40-45% na personální výdaje a 35% na ostatní neinvestiční výdaje. Celkové výdaje na sociální dávky, důchody, přídavky na bydlení, příspěvek na zahraniční mise, personální náklady pro aktivní zálohy jsou okolo 11 mld Kč v cenách roku 2003. V těchto parametrech by armáda měla 24 tisíc vojáků a 4 tisíce občanských zaměstnanců.

ZÁSADA č. 3

Při budování armády jednoznačně musí dostat přednost kvalita před kvantitou. Nedostatečná kvalita nesmí být nahrazována vyšší kvantitou. Rozvíjet pouze to, co dokážeme dělat kvalitně. Kde nedosáhneme na kvalitu, utlumit a zrušit. Cílem má být velmi malá, ale hi-tech armáda.

ZÁSADA č.4

Vědomá orientace na specializaci vojska a rezignace na vytvářené vševojskové armády. Z hlediska struktury bude mít armáda komplementární charakter, nikoliv charakter konstitutivní. Zruší se, nebo na naprosté minimum eliminují některé druhy vojska. Specializace na některé činnosti a eliminace jiných musí být výsledkem vědomého rozhodnutí, ne výsledkem improvizace nebo spontánního vývoje.

ZÁSADA č.5

Rezignace na vytváření vyšších taktických uskupení včetně stupně divize. Jako tzv. force provider poskytuje AČR do aliančních uskupení maximálně jednotky do stupně brigáda, většinou však stupně prapor či rota.

ZÁSADA č.6

Z činností a schopností budou rozvíjeny pouze ty, ve kterých jsme schopni dosáhnout špičkové či nadprůměrné úrovně. Tam, kde dosahujeme podprůměrné úrovně, nekompromisně zrušit. Průměr se buď musí stát nadprůměrem, nebo bude zrušen.

ZÁSADA č.7

Jádro bojových jednotek pozemních sil se plně orientuje na lehké síly. Těžké síly jsou eliminovány, jsou v dostatečném množství a v pro nás nedosažitelné kvalitě dostupné u spojenců. Pozemní síly jsou tak tvořeny lehkými mechanizovanými (kolové obrněné transportéry), výsadkovými, průzkumnými a

speciálními jednotkami. Nutností je vysoká schopnost strategické, operační a taktické mobility.

ZÁSADA č.8

Vzdušné síly jsou minimalizovány pro základní úkoly protivzdušné obrany, minimální podpory pozemních sil a letecké dopravy. Vrtulníky jsou integrovány do pozemních sil.

ZÁSADA č.9

Zásadním způsobem je rozvíjena komplexní schopnost v obraně a obraně proti ZHN. Neomezuje se pouze na dosavadní základní činnosti v této oblasti (indikace ZHN, varování, vyvedení vojsk či obyvatelstva, dekontaminace), ale je dále doplněna schopností odstraňovat následky v oblasti medicínské, základního zajištění nezbytné infrastruktury, záchranných prací. Proto je příslušný vojenský svazek doplněn i jednotkami a kapacitami v oblasti zdravotnické, ženíjní, záchranné, vojenské policie. Tato komplexně doplněná brigáda NBC může být poskytnutá spojencům pro ochranu proti ZHN a komplexního odstraňování následků u velkého uskupení spojeneckých vojsk nebo i větší obytné aglomerace. Jednotky musí být mobilní, přepravitelné a vysoce připravené. Brigáda je současně schopna poskytnout i menší jednotky pro ochranu menších spojeneckých uskupení.

ZÁSADA č.10

Základní orientace jádra armády mimo vzdušné síly musí být na standardy a schopnosti NATO Response Forces. Ty se svým vybavením, výcvikem a

připraveností musí stát modelem. Jednotky AČR musí být schopny vést operace hlavně mimo naše území a v operacích proti terorismu a proliferaci ZHN.

ZÁSADA č.11

Rozdíl ve vojenských schopnostech ozbrojených sil USA a Velké Británie na jedné straně a ostatních armád je tak velký, že má cenu se orientovat hlavně (a možná pouze) na USA a Velkou Británii. Naše armáda by měla mít schopnost poskytovat brigády, prapory a roty pro sbory, divize a brigády pod americkým a britským velením.

ZÁSADA č.12

Primární z hlediska obranného plánování a plánování sil musí být pro nás NATO. Do cílů v rámci evropské bezpečnostní a obranné politiky se zapojovat pouze, pokud se kryjí s cíly výstavby sil v rámci NATO. Vyhnout se jakékoliv aktivitě jdoucí nad rámec našich závazků vůči cílům výstavby sil NATO. Dvěma základními pilíři cílů výstavby sil musí být orientace na NATO Response Forces a vybudování robustní kapacity v oblasti ochrany proti ZHN a odstraňování následků jejich použití jak proti vojenským uskupením, tak proti civilním cílům.

ZÁSADA č.13

Prohlubování úzké vojenské spolupráce se Slovenskem. Integrace opravárenským, výcvikových a některých logistických kapacit. Návrh na společné akvizice. Vytváření nejen společných jednotek, ale i společných systémů a perspektivně i druhů vojsk.

ZÁSADA č.14

Vytvoření sboru aktivních záloh. Přijetí tzv. konceptu totálních sil. Zapojení rezervních komponentů do struktury armády, především v oblasti bojové podpory a podpory bojových služeb.

ZÁSADA č.15

Podpora nadnárodních integračních tendencí v oblasti protivzdušné obrany státu. Dlouhodobé držení pouhé jedné letky nadzvukových letounů a jednoho oddílu protiletadlového a raketového vojska pro tyto účely je neperspektivní bez napojení do širšího integrovaného systému ve středoevropském prostoru.

V. ÚKOLY A SCHOPNOSTI ARMÁDY

Posláním našich ozbrojených sil je:

- 1) Ve spolupráci se spojenci zajistit věrohodné odstrašení případného protivníka.
- 2) V případě selhání odstrašení bránit životní zájmy České republiky, tedy její existenci, suverenitu územní celistvost, principy demokracie, základní funkce státu a zajištění základních podmínek pro život občanů.
- 3) Věrohodně plnit spojenecké svazky v rámci NATO, především kolektivní obranu aliančního teritoria.
- 4) V souladu s českými národními zájmy a mezinárodními závazky se účastnit mezinárodních mírových, humanitárních a záchranných operací.

- 5) Poskytnout podporu orgánům veřejné správy, případně mezinárodním institucím při řešení dalších nevojenských hrozeb či krizovém managementu.
- 6) Mít schopnost podílet se na operacích proti terorismu a proliferaci ZHN

Pro zabezpečení svého poslání musí být Armáda České republiky schopna plnit následující úkoly:

- 1) Udržovat síly vysoké pohotovosti. Tyto síly musí být udržovány ve vysokém stupni připravenosti, schopné plného nasazení, interoperabilní, rozmístitelné a udržitelné, připravené k obraně státu, plnění spojeneckých a mezinárodních závazků při operacích v rámci článku 5 Washingtonské smlouvy i mimo něj, při prevenci konfliktů, mírových, humanitárních a záchranných misích.
- 2) Udržovat síly nižší pohotovosti. Tyto síly budou schopny zajišťovat obranu státu, přispívat do operací NATO a zabezpečovat, podporovat a posilovat síly vysoké pohotovosti a zajišťovat jejich rotaci.
- 3) Udržovat dlouhodobě budované síly, které budou mobilizačně vytvářené pro obranu státu a plnění spojeneckých a mezinárodních závazků podle požadavků konkrétní hrozby, konkrétní operace a konkrétních úkolů v souladu s předpokládaným časem výstrahy.
- 4) Udržovat schopnost pro příjem spojeneckých posil a poskytovat hostitelskou podporu v případě, že si to vyžádá situace.
- 5) Připravit se na poskytnutí podpory orgánům veřejné správy a mezinárodním organizacím v souladu s příslušnými zákony, konkrétními požadavky, národními zájmy a mezinárodními závazky.
- 6) Podílet se na výstavbě a činnosti NATO Response Forces

Pro rozsáhlý regionální konflikt, podle článku 5, musí být válečně rozvinutá AČR schopna začlenění do operačního seskupení NATO podle kategorií přidělení. Síly budou rozvíjeny podle kategorií připravenosti. Síly pod národním velením budou zajišťovat obranu a ochranu teritoria mimo oblast operace NATO, podporovat jednotky AČR vyčleněné pro operační seskupení NATO a zabezpečovat podporu hostujících vojsk na území ČR.

Pro menší regionální konflikt, podle článku 5, musí mít připraveny 2 prapory lehkých sil. Souběžně musí mít připravenou jednotku praporečného typu pro operace mimo článek 5 mírového, humanitárního či záchranného typu. V případě hrozby nebo použití ZHN musí mít připravenou brigádu NBC ochrany.

Jednotky expedičních sil budou podpořeny národním podpůrným prvkem a nezbytnými jednotkami zabezpečení. Jednotky nevyslané mimo území ČR zabezpečují obranu a ochranu teritoria, podporu expedičních jednotek a podporu hostujících vojsk. Na území ČR působí i záchranné skupiny, jejichž činnost bude probíhat v souladu s Dodatkovým protokolem k Ženevským úmlouvám.

Pro operace mimo článek 5 Washigtonské smlouvy budou připraveny 2 kontingenty v celkovém počtu do 1 000 osob, včetně logistické podpory a zabezpečení pro 2 mírové, speciální, humanitární či záchranné operace. Typ, velikost a složení obou kontingentů bude na míru šit dané operaci. Oba kontingenty musí mít zajištěnu dlouhodobou rotaci zabezpečující naši účast po dobu až tří let v jedné operaci.

VI. STRUKTURA RESORTU MINISTERSTVA OBRANY A ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

a) MINISTERSTVO OBRANY

V návaznosti na memorandum z července 2001 je navrhováno vytvoření integrovaného ministerstva obrany s generálním štábem. Ministerstvo obrany jako ústřední orgán státní zprávy je tvořeno Ústředním úřadem MO a generálním štábem. Ústřední úřad tvoří civilní složku ministerstva a generální štáb tvoří vojenskou složku.

Součástí ministerstva je i vojenské zpravodajství. Ofenzivní rozvědka, tedy vojenská zpravodajská služba není součástí generálního štábu, ale vojenského zpravodajství přímo podřízeného ministrovi. Skupina speciálních sil není již součástí vojenské zpravodajské služby, ale součástí pozemních sil. Ústřední úřad MO se člení na sekce obranné politiky, vyzbrojování, finanční, prezidiální a inspekci. Generální štáb má sekce J-1 personalistika, J-2 zpravodajství, J-3 operace, J-4 logistika, J-5 doktrína a výcvik, J-6 velení, řízení, spojení, J-7 vojenská zdravotnická služba, J-8 vojenská policie.

Jednotkám AČR velí dvě vyšší velitelství, Velitelství operačních sil a Velitelství teritoriálních sil. Jsou možné dvě varianty umístění: obě velitelství ve Staré Boleslavi nebo vždy ve dvou ze tří míst – Olomouc, Tábor, Stará Boleslav.

Velitelství operačních sil má ve své podřízenosti drtivou většinu sil vysoké a nižší pohotovosti pozemních a vzdušných sil. Velitelství teritoriálních sil má ve své podřízenosti dlouhodobě budované síly, výcvikové jednotky a jednotky a zařízení logistické podpory, vojenskou administrativu a vojenskou zdravotní službu.

b) OPERAČNÍ SÍLY

Velitelství operačních sil se člení na G-1 personalistika, G-2 zpravodajství, G-3 operace, G-4 logistika, G-5 CIMIC, G-6 velení, řízení, spojení, informační systémy, G-7 specializované síly.

Základní bojovou složkou pozemních sil jsou dvě brigády lehkých sil. Lehká mechanizovaná brigáda vycházející s amerického konceptu Stryker Brigade Combat Team bude vybavena kolovými obrněnými transportéry přepravitelnými vzduchem (do 18t). Prvky palebné podpory (kanónový systém 105mm, minomet 120mm, protitankové střely) jsou také umístěny na kolových obrněných transportérech. Tato brigáda bude umístěna na teritoriu Čech (nejspíš s jádrem v Jižních Čechách).

Brigáda aeromobilních a speciálních operací bude umístěna na střední Moravě. Zahrnuje v sobě unikátní kombinaci speciálních, průzkumných, výsadkových a vrtulníkových jednotek. Má vysokou palebnou sílu a vzdušnou mobilitu, robustní kapacitu v oblasti elektronického boje a průzkumu.

Tři lehké mechanizované prapory, dva výsadkové prapory a průzkumný prapor rotují v šestiměsíčních výcvikových periodách, z nichž jsou dvě periody v závěru cyklu vyčleněny pro síly vysoké pohotovosti. Dva prapory jsou tak vždy zařazeny do sil vysoké pohotovosti a čtyři prapory do sil nižší pohotovosti. Skupina speciálních operací, která je součástí brigády aeromobilních a speciálních operací je součástí sil vysoké pohotovosti. Ostatní komponenty obou brigád jsou součástí sil nižší pohotovosti.

Pozemní síly nejsou vybaveny tanky. Celý projekt, modernizace, dokumentace, know-how, technologie a uložená technika budou odprodány buď jako jeden balík nebo po částech. Dělostřelectvo je složeno z jednoho dělostřeleckého oddílu podřízeného jedné z brigád. Další tři dělostřelecké

oddíly a raketometný oddíl je vytvářen v rámci brigády palebné podpory stavěné z aktivních záloh.

Komponenty vzdušných sil jsou tvořeny 1 letkou nadzvukových letounů a letounů L-39 na základně Čáslav, 1 letkou letounů L-159 na základně Náměšť n./O., protiletadlovou brigádou a střediskem velení, řízení a průzkumu. Vrtulníky ze základny v Přerově jsou součástí pozemních sil – tedy brigády aeromobilních a speciálních operací.

Dopravní letectvo je umístěno na leteckých základnách Náměšť a Čáslav, částečně na letišti Ruzyně.

Dlouhodobě je struktura vzdušných sil založená na jediné brigádě protiletadlového raketového vojska, jediné letce nadzvukových letounů a jediné letce podzvukových letounů málo účinná. Diskusi by měla být podrobena otázka vybudování společných vzdušných sil se Slovenskem, případně některými dalšími stáedy středoevropskými státy.

Velitelství operačních sil má dále ve své podřízenosti nezbytné jednotky bojové podpory a podpory bojových služeb. Vybudování robustní kapacity v oblasti ochrany proti ZHN a odstraňování následků použití ZHN je založeno na brigádě NBC ochrany, které by dále mohly být podřízeny zdravotnické jednotky a 1-2 záchranné prapory (např. Rakovník a Kutná Hora). Tyto záchranné prapory by však i nadále plnily úkoly při pomoci obyvatelstvu během živelných pohrom, havárií apod.

c) TERITORIÁLNÍ SÍLY

Velitelství teritoriálních sil je tvořeno dvěma složkami: operačním štábem a štábem logistiky. Operační štáb se člení na G-1 personální a vojenská administrace, G-3 operace, doktrína a výcvik, G-6 velení, řízení, spojení, informační systémy, zpravodajství. Štáb logistiky se člení na G-4 logistika, G-7 vojskové zdravotnictví.

Situace výstavby velmi malé armády vyžaduje aktivní přístup při budování aktivních záloh s konceptem totálních sil. Výcvik, zabezpečení a základ struktury je popsán v memorandu z července 2001. Výcvik stačí aby byl prováděn na úrovni jednotlivce a posádky či družstva, případně čtyř. Jednotka aktivních záloh by pak měla mít v případě nasazení 90 dní na výcvik a zcelení.

V pozemních silách USA tvoří rezervní komponenty (Army Reserves, Army National Guard) 54% celkového personálu. Reservní komponenty tvoří 55% procent bojových jednotek, 66% jednotek bojové podpory a 72% jednotek podpory bojových služeb. Národní garda například zajišťuje 70% oddílů dělostřelectva, 41% ženistů, Army Reserves zajišťují 70% armádních nemocnic apod. Není žádný důvod, aby se ke konceptu totálních sil nepřihlásila i naše armáda a nevytvořila kvalitní aktivní zálohy.

Z aktivních záloh by pak mohly být vytvořeny dvě mechanizované brigády, brigáda palebné podpory, brigáda logistiky, ženijní brigáda, letištní ochranné prapory, jednotky vojenské policie, zdravotnické jednotky apod.

V souvislosti s restrukturalizací armády by mohl být zrušen 1-2 vojenské výcvikové prostory. Armáda by se měla spolehnout na stávající instalace a nebudovat nové. Definitivně by měla opustit představu velkých základen.

d) TRANSFORMAČNÍ ETAPY

1. snižovací etapa (do konce 2004)

24 000 vojáků, z toho 7 tisíc vojáků základní služby, 4 tisíce občanských zaměstnanců. Základní vojenská služba zkrácená na 6 měsíců, ročně povoláváno cca 13 tisíc branců.

2. transformační etapa (do konce 2006)

Nahrazení vojáků základní služby profesionály, zrušení základní vojenské služby, vybudování Sboru aktivních záloh.

VII. ZÁVĚR

Politickou realitou je krácení rozpočtových prostředků na obranu. K další redukci personálu by muselo dojít i bez tohoto krácení rozpočtu, protože reforma nebyla ufinancovatelná.

Na slib vlády, že bude na obranu dávat 2,0 % HDP nelze spoléhat. Vláda neodolá provést v obranných výdajích další škrty. Proto je třeba vycházet z nižší hladiny, v tomto případě 1,85% HDP.

Takto financovaná velmi malá armáda bude mít 24 tisíc vojáků a 4 tisíce občanských zaměstnanců. V roce 2004 může dojít ke zkrácení základní vojenské služby na 6 měsíců a v roce 2007 k jejímu úplnému zrušení.

Armáda se musí orientovat na vybudování hi-tech vojska s důrazem na kvalitu. Význam má budování pouze nadprůměrných a špičkových schopností, podprůměrné a průměrné musí být postupně utlumeny.

Do spojeneckých sil bude armáda poskytovat jednotky nejvýše velikosti brigády. Bude dodavatelem jednotek ve velikosti brigád, praporů či rot, pro sbory, divize a brigády pod britským a americkým vedením.

Základem výstavby sil se stane účast na NATO Response Forces a vybudování robustní kapacity v oblasti ochrany proti ZHN a odstraňování následků použití ZHN. Proto budou klasické jednotky NBC ochrany doplněny i zdravotnickými, záchrannými a logistickými jednotkami. Armáda však musí do struktur NATO poskytovat i viditelný příspěvek v bojových jednotkách, ne pouze podpůrné a zabezpečovací jednotky. Proto jsou budovány dvě lehké brigády, protože těch těžkých mechanizovaných má NATO dostatek.

Prohloubit se musí vojenská spolupráce se Slovenskem, například v oblasti opravárenství, logistiky, výcviku. Postupně by mohly být budovány i společné druhy vojsk a jednotky.

Důraz musí být kladen na schopnost působit v rámci aliančního uskupení v operacích mimo území, i za podmínek nasazení zbraní hromadného ničení.

Jednotky musí být mobilní, rozmístitelné a udržitelné, dobře vycvičené a kvalitně vybavené. Musí mít schopnost bojovat v intenzivním válečném konfliktu i při asymetrických operacích jako je boj proti mezinárodnímu terorismu.

Česká armáda musí vybudovat Sbor aktivních záloh. Pozemní síly budou založeny na lehkých jednotkách a specializovaných jednotkách. Armáda bude používat tři letiště, bude klást důraz na stávající instalace, opustí 1-2 vojenské výcvikové prostory.

Jakékoliv nepromyšlené a zbrklé opouštění posádek musí být zastaveno a kroky vedoucí k likvidaci znovu zváženy. I tak musí dojít k dramatické personální redukci, není tady možné plýtvat lidským potenciálem. Lidé jdou největším bohatstvím armády.

Vláda při provádění armádní reformy selhala a zalhala. To si však armáda dovolit nemůže!